

⁴⁰ Godsinspektøren havde oplyst, at der var 1000 rdl. til rådighed, og bygningsinspektørens overslag lød på 999.

⁴¹ RA. Min. for kirke- og undervisningsvæsen. Journalsager Y 815/1871, Z 1428/1872 og Æ 1446/1873.

⁴² LA Vib. Provstearkiver. Århus amts sdr. provsti. Synsprot. 1817-54 (C 3. 1-2).

⁴³ Med godset var kirken pantsat og misligholdt ved statens overtagelse. Murermester C. Qvist fra Skanderborg havde kontrakt på vedligeholdelse. I en udlægsforretning 1821 bemærkes, at udbygningen er afsluttet fra kirken. RA. Rtk. Jy-fynske landvæsenkt. Kopibog 1823 og Finansark. Dir. statsgælden og den synkende fond. Kt. statsaktiverne. Silkeborg gods 1819-24.

Fig. 43a-c. †Kalkmalede figurer, fra 1500ernes 1. trediedel i korhvælvet (s. 4122). Skitser ved Frantz Hansen 1904, i NM. - †Mural paintings from the 1st third of the 16th century on the vault of the chancel. Sketch drawing 1904 by Frantz Hansen, in NM.

⁴⁴ Traps femte udg. formoder, at opførelsen er foregået i slutningen af 1790erne.

⁴⁵ S. P. Petersen 1956, s. 123 f. Jfr. ØJyHjemst. XIII, 1948, s. 135.

⁴⁶ LA Vib. Århus bispearkiv. Kirkernes istandsættelse m.m. 1804-23 (C 3. 1151).

⁴⁷ Noterne 22 og 35.

⁴⁸ RA. Rtk. Rev. rgsk. 1660-ca. 1848. Århus stifts kirkegsk. 1680-94.

⁴⁹ Note 36. Utvivlsomt arkitekten Hans Christian Zeltner, Silkeborg, jfr. Aase Faye: Danske Støbejernskors, 1988, s. 216.

⁵⁰ LA Vib. Bygningsinsp. Århus ca. 1850-1905 (B 239. 135).

⁵¹ Note 23 og S. P. Petersen 1956, s. 127.

⁵² Jfr. R. Broby Johansen: Den danske Billedbibel i Kalkmalerier, 1947, s. 120.

⁵³ Beslægtet med (men grovere udført) Åle-værkstedets figurer; jfr. Ulla Haastруп (red.): Danske Kalk-

malerier. Sengotik, 1500-1536, s. 174. Åleværkstedet, ved Søren Kaspersen.

⁵⁴ Omtalt i indberetn. 1904 af Frantz Hansen og 1928 af Harald Borre.

⁵⁵ Mulige paralleller på vægmalerier i Tørring, Vrads herred.

⁵⁶ RA. Kultusministeriet. 1. kontor. Journalsag TT 873. År 1893.

⁵⁷ Alterbordets ændring blev forestået af arkitekten, jfr. korresp. i NM.

⁵⁸ RA. Rtk. Rev. rgsk. Godsrgsk. Silkeborg godsrgsk. 1831-44.

⁵⁹ Efter forslag fra bygningsinspektør Thielemann; jfr. note 36.

⁶⁰ Jfr. altertavlemaleri i Stilling (s. 2959).

⁶¹ LA Vib. Bygningsinspektoratet i Århus. Forsk. kirker T, ca. 1850-1905 (B 239. 135).

⁶² Byen fik først købstadprivilegier 1900, jfr. Bøje II, 1982, s. 267.

⁶³ Indberetn. 1904 ved Chr. Axel Jensen.

⁶⁴ Guldsmeden havde først borgerskab i København 1861, men arbejdede siden 1865 i Århus (Bøje I, 1979, s. 260).

⁶⁵ 1837 (note 58) var stagerne antagelig indrettet til at brænde med olie, men omdannedes 1866 til stearinlysanvendelse (note 36).

⁶⁶ Jfr. Otto v. Falke und Erich Meyer: Romanische Leuchter und Gefässe der Gotik, Berlin 1935, s. 58, nr. 351, med fig. 327. - En yngre *løve-kande fandtes i Framlev kirke (s. 2048), nu i Nationalmuseet.

⁶⁷ Vedr. symbolikken ved den liturgiske håndtvæt, se bl.a. Michael Hiitt: Aquamanilien. Gebrauch und Form, Mainz 1993, s. 78ff.

⁶⁸ Over- og underkæbens to tænder støder sammen midtpå, svarende til løvegabets tænder.

⁶⁹ Dragehovedet er tværs gennem gabet fæstnet med nitte til en lille plade på løvens nakke.

⁷⁰ Ifølge Falke og Meyer (note 66, s. 58) har løven visse beslægtede træk: ører, læber, fælles med en løve fra Mariemont i Belgien, nu i museet i München.

⁷¹ Metallet til bugen og forbenene synes at være af en legering, der har en farvenuance mellem kroppens lyse og hankens mørkere. - Jfr. Hans Drescher: Zum Guss von Bronze, Messing und Zinn »um 1200«, i Zur Lebensweise in der Stadt um 1200, red. af Heiko Steuer, Köln 1986, s. 401.

⁷² 29. jan. 1851 anviste finanshovedkassen 43 rdl. til stenhuggeren (note 61).

⁷³ Søjlerne er tappet op i udsparring i kummens underside.

⁷⁴ LA Vib. Århus bispearkiv. Kirke- og præstegårdssyn 1830-35 (C 3. 1177), jfr. S.P. Petersen 1956, s. 125.

⁷⁵ Meddelt 13. okt. 1905 i korresp. arkiv, NM.

⁷⁶ Af type beslægtet med krucifiks i Ribe domkirke (DK. Ribe, s. 434).

⁷⁷ Et fot. 1940 ved Georg N. Kristiansen viser nogle grove, mutilerede arme med naglehul i hver håndflade.

⁷⁸ Et lille stykke af frisens plade efter det her citerede er forsvundet, måske rummende citathenvisningen.

⁷⁹ I forbindelse med en istandsættelse af stolen o. 1850 skulle »billedet afvaskes og ferniseres« (note 61).

⁸⁰ Ifølge byggemødereferat 18. juni 1968, i korresp. arkiv, NM.

⁸¹ To *gavle er 1904 overdraget til NM (inv.nr. D 5689), begge med foldeværk og neglesnitsdekorationer.

⁸² Højden nu ca. 115 cm.

⁸³ Der mangler dog navne fra ni af de 20 ejerlav. Vedr. yderligere kommentarer til navnene, se S. P. Petersen 1956, s. 117f.

⁸⁴ Jfr. Edv. Egeberg: Silkeborg Slot I, 1923, s. 82, 83, II, 1924, s. 58, 100 (se KancBrevb. 6. maj 1581, 26. aug. 1578 og 6. marts 1587).

⁸⁵ Eksempelvis foreslås Karen Nielsdatter og Anna Sørensdatter.

⁸⁶ S. P. Petersen 1956, s. 124.

⁸⁷ Samme, s. 128, jfr. Chr. Axel Jensen 1904.

⁸⁸ Anskaffet ifølge lov af 8. marts 1856 vedr. bøsser i kirkerne (note 36).

⁸⁹ Ifølge sølvplade på facaden; jfr. i øvrigt S. P. Petersen 1956, s. 129.

⁹⁰ RA. Regnskaber 1559-1660. Lensrgsk. Silkeborg len: a. rgsk. 1614-16; jfr. note 21.

⁹¹ Jfr. Th. Hach: Glockenkunde, Lübeck 1913, s. 247f.

⁹² Svarende til, men lidt grovere, end englehovederne på klokken fra 1744 i Tiset (s. 2247).

⁹³ Også på klokkerne i Arninge fra 1728 (DK. Maribo, s. 326, nr. 2) og Mosbjerg 1729, Hjørring amt, har klokkestøberen anvendt møntaftryk, jfr. Jørgen Steen Jensen: Møntaftryk på kirkeklokker, i Arv og Eje 1983-84, 1985, s. 132. - Jørgen Steen Jensen har venligst bestemt møntaftrykkene.

⁹⁴ Jfr. Århus domkirke, nr. 26 (s. 776), Århus Vor Frue, nr. 2 (s. 1228) og Gjern (s. 3343).

⁹⁵ Feltet udført efter samme forlæg som stenen nr. 2 i Viby (s. 2144) og muligvis fra et Århus-værksted.

⁹⁶ Århus domkirke, nr. 48 (s. 792), Århus Vor Frue, nr. 12 (s. 1235) og Fårup, nr. 3 (s. 1896).

⁹⁷ S. P. Petersen 1956, s. 122, der omtaler forskellige personer begravet i kirken.

⁹⁸ Jfr. Peter Bang Termansen: Gravstene paa Horsens-egnen, i ÅrbGIBy. 1987, s. 15f. - På en afskrift af indskriften ved Yrsa Nymand, Silkeborg, er tilføjet, formodentlig på grundlag af kirkebogen: Enken giftede sig med tjenestekarlen tre uger efter mandens død. - Skeldal ligger i Klovborg sogn.

"Jfr. Aase Faye: Danske Støbejernskors. Bearb. og udg. af Jan Faye, 1988, s. 216 og kat.nr. 272 og 113.

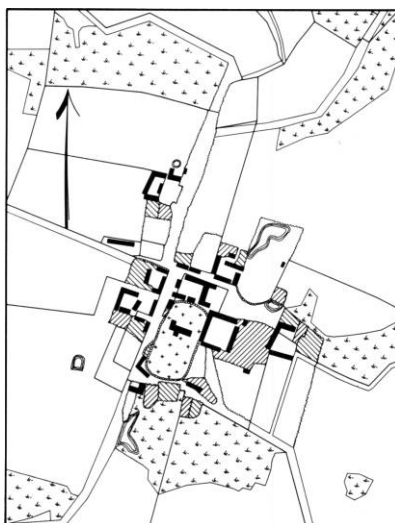

Fig. 44. Them 1:10.000. Opmålt 1786 af J. F. Wesenberg, kopieret 1982 af B. Andreasen. - *Map of the village.*

SUMMARY

The church in *Them* is built of granite ashlar outside and field stones inside. Since pieces of brick are used in the fabric the church must date from about 1200. Like so many other churches it underwent extensive alterations c. 1500 when vaults and a tower were built, and presumably also a porch which was demolished in 1874.

In 1775 the tower was pulled down except for the bottom storey, which now serves as the nave's last bay to the west. A sepulchral chapel abutting the north wall was taken down in 1824, and in the 1840s a little bell-cote was built on the west gable.

The church's most interesting building phase dates from the second half of the 19th century: tower, porch and north wing.

Simple mural paintings from 1500-20 adorn the vaults. On the soffit of the chancel arch can be seen a summarily depicted figure of the Virgin Mary as Mater dolorosa, pierced by seven

swords, as well as a male figure, possibly Christ. A rather fragmentary figure of Christ dates from the beginning of the 15th century. The altar-piece and pulpit are from c. 1600, the latter is related to a pulpit in Borum (p. 1999). The names of parishioners are carved on a number of bench-ends from 1585. When the church was restored in the 1890s the altar-piece and pulpit respectively were enriched with reliefs and figures by N. W. Fjeldskov; these were removed again in 1968. The bell from 1897 has superseded the earlier bell, cast in 1730 by Laurenz Strahlborn, municipal master founder of Lübeck.

A bronze *aquamanile from the beginning of the 13th century, now in the National Museum, is probably of north German or Danish craftsmanship; it has belonged to a church in Jutland, possibly Them or one of the demolished churches in the parish.

